ВИЗНАЧЕННЯ З ДИНАМІКИ НЕЛІНІЙНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ТЕМПЕРАТУРИ ВІД СТРУМУ НАГРІВАЧА

Сільвестров А.М., проф., Спінул Л.Ю., доц., Корзун Д.В., студент, Коротенко В.В., студент
КПІ ім. Ігоря Сікорського, кафедра теоретичної електротехніки

Вступ. Для високоточного автоматичного керування процесом нагрівання об'єкта, що підлягає термічній обробці, необхідно мати його математичну модель, яка містить лінійну динамічну складову і нелінійну статичну – модель Вінера-Гамерштейна:

$$a_0 \frac{d^2 y}{dt^2} + a_1 \frac{dy}{dt} + y(t) = f\left(x(t)\right), \tag{1}$$

де y - температура, x - струм.

Класичний підхід до визначення невідомих коефіцієнтів a_0, a_1 динамічної складової і невідомої (але апріорі гладкої) залежності $f\left(x(t)\right)$ полягає в розкладанні $f\left(x(t)\right)$ в ряд Тейлора і одночасного оцінювання всіх параметрів динаміки і ряда Тейлора. Інформаційна обмеженість пасивних спостережень за процесом створює ситуацію некоректності в зворотній задачі математики по малоінформативним даним визначити велику кількість коефіцієнтів моделей динаміки і статики практично неможливо.

Мета роботи. Розробити алгоритм коректного визначення статичної нелінійної залежності температури нагрівача від струму за умов пасивного спостереження динаміки процесу.

Матеріали і результати досліджень. В режимі пасивного спостереження за динамічним процесом електро-теплонагріва , який не містить усталених режимів, враховуючи природну гладкість $f\left(x(t)\right)$, як основну властивість, необхідно отримати її непараметричну модель шляхом компенсації динамічної складової моделі (1) і пошуку статичної залежності $f(x)$ за критерієм мінімуму норми другої похідної $\frac{d^2 f(x)}{dx^2}$ за скоригованим на динаміку, впорядкованим за зростанням $f(x)$ по *x* даним.

За результатами спостереження за процесом отримано данні, занесені в таблицю 1.

Динамічна зміна $y(t)$ відбувалася шляхом триступеневої зміни струму $x(t)$ (підключення різних секцій електронагрівача). Щоб отримати непараметричну оцінку $\hat{f}(x)$ функції $f(x)$, необхідно в (1) залежність $y(t)$

скорегувати:

$$y_{\text{C}}(t)=y(t)-a_1\frac{dy}{dt}-a_0\frac{d^2y}{dt^2},$$

тоді $y_{\text{C}}(t)=f\left(x(t)\right)$.

Таблиця 1

t, хв	0	0,5	1,5	3	4	5	6	6,5	7,5	10	11
$y,°C$	21	22	23	26	27,5	28,5	30,5	32	34	42	45
I,A	32	32	32	32	32	32	43	43	43	43	43
t, хв	13	14	15,5	16	17,5	19	20	21	23	24	25,5
$y,°C$	50	52	55	56	57,5	57,5	57,5	57	56	55,5	55
I,A	43	43	43	43	43	43	33	33	33	33	33
t, хв	26	26,5	27,5	29	30	31	32	33	34	35	
$y,°C$	55	54,5	53,5	52	51,5	51	50	49	48	47,5	
I,A	33	24	24	24	24	24	24	24	24	24	

Але оцінки коефіцієнтів a_0, a_1 будемо шукати не як традиційно, а за умови мінімуму дискретного аналога другої похідної $\frac{d^2f(x)}{dx^2}$:

$$J^*=\min\left\{\sum_{i_k}\left[y_{\text{C}k}(i_{k+1})-2y_{\text{C}k}(i_k)+y_{\text{C}k}(i_{k-1})\right]^2\right\}, \tag{3}$$

де i_k - упорядковані за зростанням $x(t)$ індекси масивів (таблиця 1) $y(t)$, $\frac{dy}{dt}$, $\frac{d^2y}{dt^2}$. Для цього згладимо $y(t)$, $x(t)$, $y'(t)$, $y''(t)$ інерційним фільтром першого порядку і далі впорядковані за зростанням $x(t)$ дані з нерівномірним кроком по x про інтерполюємо поліномом Лагранжа і тоді, для рівномірного кроку $i_k=k\Delta x$ отримаємо необхідні значення $y_{Ck}(i_k)$, $\frac{dy_{\text{C}k}}{dt}(i_k)$, $\frac{d^2y_{\text{C}k}}{dt^2}(i_k)$. Далі, умови мінімуму (3), отримаємо систему незалежних рівнянь відносно шуканих коефіцієнтів a_0, a_1 корекції $y(t)$ (2):

$$\begin{cases} a_1\sum_{i_k}\left[\Delta^2y'(i_k)\right]^2+a_0\sum_{i_k}\left[\Delta^2y'(i_k)\cdot\Delta^2y''(i_k)\right]=\sum_{i_k}\left[\Delta^2y(i_k)\cdot\Delta^2y'(i_k)\right] \\ a_1\sum_{i_k}\left[\Delta^2y'(i_k)\cdot\Delta^2y''(i_k)\right]+a_0\sum_{i_k}\left[\Delta^2y''(i_k)\right]^2=\sum_{i_k}\left[\Delta^2y(i_k)\cdot\Delta^2y''(i_k)\right] \end{cases}, \tag{4}$$

де y', y'' - перша і друга похідні у часі, Δ^2 - друга різниця y по x.

Підставивши коефіцієнти a_0, a_1, обчислені за системою (4), в рівняння (2), отримаємо скориговане значення $y_C = \hat{f}(x)$. На рис. 1 подано залежності скоригованого $y_C(x)$ і, відповідно до закона Джоуля-Ленца, апроксимованого за методом найменших квадратів поліномом від струму нагрівача.

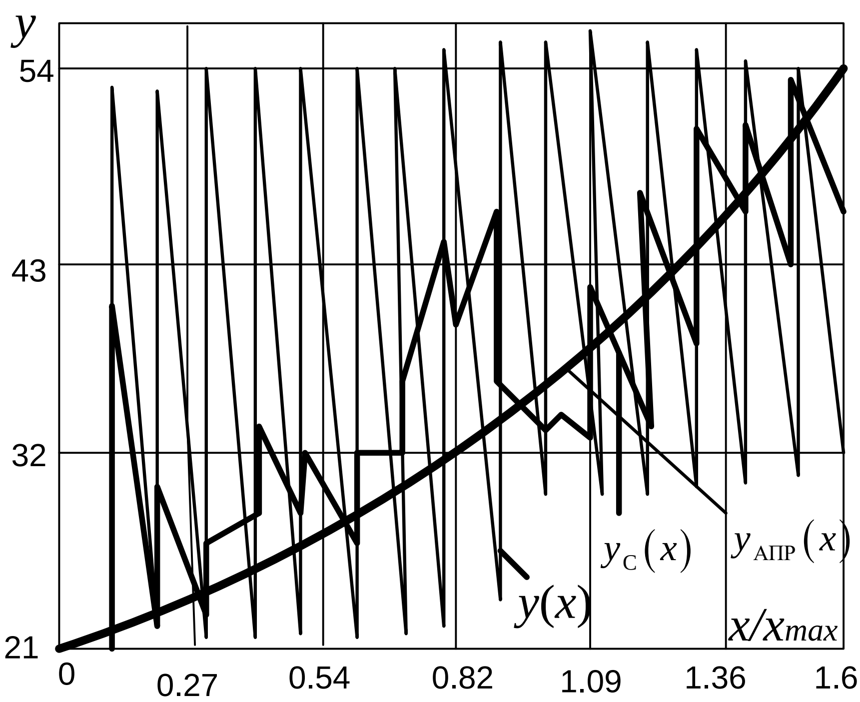

Рисунок 1 – Графіки $y(x)$, $y_C(x)$ та апроксимованої $y_{АПР}(x)$

Висновок. Запропонований підхід дозволив обійти некоректність задачі пасивної ідентифікації моделі Вінера-Гамерштейна шляхом врахування (за законом Джоуля-Ленца) гладкості залежності $f(x)$ і використання замість критерія мінімуму середнього квадрата похибки між $y(t)$ і його моделлю, критерія Пухова-Хатіашвілі [2] гладкості статичної залежності.

Перелік посилань

1. Островерхов М.Я., Сільвестров А.М., Скринник О.М. Системи і методи ідентифікації електротехнологічних об’єктів: монографія - К.: НАУ, 2016, 324 с.

2. Пухов Г.Е., Хатиашвили Ц.С. Модели технологических процессов, К.: Техніка. - 1974. 223 с.